

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 36. Tilleggsliste

Fylke: Møre og Romsdal

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Haroid

Emne: Helsing fantu og åtfer.

Bygdelag: Møre Haroidalen

Oppskr. av: Livv. h. Holstad

Gard: Holstad

(adresse): Haroid

G.nr. 46 Br.nr. 5.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Ja, for det eneste.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Litt fra andre gamle folk.

SVAR

Målar i reise folk på.

a. Det var inni alltid dei sa over om granen, til reising, herre for skøy og onoro. Stundom kom det også i fullt og djupt alvor.

Et høgare singong eg var gjetunge og vi lult på Nava med slatten. Så kom regnet på oss for vi vart ferdige og vi måtte røma inn i husa. Men granen han stod og trossa og ville inni gi seg. Det var hilt meiningsløst sjølv sagt, etter vanleg kondisjon. Men denne granen vår han var ein my onann, og hadde inni vore gardbruker for, og difor ville inni dei andre godta han for dei fere sjå Noa han dregde til.

Han far stod og såg ut gjennom glasset si stund, og so høgare eg han sa: "A ja, s' tenkjer han tore lere dei han farr."

Det var Vårherre han meinte som nok ville lere onannen å bruke vit i arbeidet. Dette er si 45-50 år siden.

Noko same meiningen ligg det ural i ut anna ordtak eg høyrde ofte for, og stund

som no og) når det var arno di i nje
line i åttapreda med ein eller annan; å za,
stannar, Gamla ho lære di nok farr?

Med "Gamla" meinte di vel den høya-
sla som vi alle for kjening) litt ettervart
i livet.

1. Å slå i holm, eller skjere i holm"
høyde og onjars om både i barnedagen
og lunge utetter, og eg har vore med på
det mange gonger. Det var her når vi
bruka smäljæn "stüttoræn" at vi slog
kvarandre "i holm". Tokje med langorven,
så slag vi i jamn skæregang den
eine etter den andre.

Den som tenkte på å slå side menn
i holm, måtte prøva gjera det so lurt,
at den andre ikkje merka noko for det var
for sint å redde seg utof snipa.

Men sjølvsagt var det berre sport og
onoro, og helst gjort for å egge oss 12-14
åringane til å driva på i skidlet.

Men til onir gardane vart oppdyrka og
småomane ominga, so vart det slutt på
småslatten, og så vart det gjort forbi med
denne onoroa.

divins med skunden. Vi stod i ei
renne og skar med sigd. Då kunne
den som var flinkast og snøggast med
hendene greie å skjere side menn i
holm. Men det var mindre brukt enn
i slatten.

Ho er det slutt med sigden og.
Der som det finst ein skinnung kom-
mer i bygda vår, brukar di berre slå-
maskina eller langorven.

Dessu to ting eg her har omeint, å
 "slå i holm" og "skjere i holm", var inni
 omeint som rapping, i alle fall inni det
 som eg har vore med på. Det var herre
 litt snoro og tending si trane arkiv=
 gylt.

Men vi hadde orovo som heitte
 "slått kalen" og "skjere kalen" og "patetkjøpa".
 Det var ofte åten tending grannen
 omillom i gamle dagar, og hardast var det
 under det gamle tendinget for utavistingom
 kom. Etter at bruna var utflutte og vore
 ferdig sett i si gamle eining, dögde desse
 tendingane ut litt om sein. Men litt
 levde der då att av det i min ungdom
 og. Når eit av bruna på sin gerd var
 ferdig med slått, og noannen eller
 noonan av huslyden, tok seg sin tur
 til grannen for å slå av sin prat, då
 var desse ord si første han fekk høyra:
 "Hjome stū med kala no"? Og det same
 lydde når noonan hadde skore opp siste
 stråa og tok seg sin tur borti grannen
 stova om kvelden: "Dū skjere vel
 med skjere kalen no"?

Det er herre av vidt og kan høgpa at
 noonan hadde eit sin "figur" som "kal".
 Men eg veit inni om dei reiste "figuren"
 opp. Eg trur helst si herre mesta det
 borti graset eller åkren, at grannen. Og
 det gjorde dei helst: omrøket om kvelden.
 Når då grannen kom på slåttetiqu,
 eller i åkren om morgonen, so fann
 han dette stykket. Linnens med patet
 kjøpa, og ho hadde vel oerast skap som
 ein katt.

Men dette var det som helst slutt
med for si 20-40 år siden. Det var nemlig
i sinen tid herre bønder som omkom med
med det.

Dette spærsmålet om de så "ringer"
eller "spiraler" i græsset som si rejsing
mod nokon for mig til å minnest si
søgers hægde ute på Flölandet for 2
år siden. Flö er 4 gardar på gamalt
av. Gytre Flö, Midtflö, Søndre Flö og
Rappene. På disse gardane var det
teighytte i gamle dager helt til omkring
1876, og det var slik over hele Allstein
pr. gjeld. I 60-70- og 80 åra var det den
store jordskiftinga gjenn for oss her i
var bygder.

Og der ute på Flö var teigane svært
lange og smale fra "fjær til fjell".

So var det 2 grannar, vi kan kalle
den sine Hans og den andre Nils. Dei
skulle til med slåtten. Etter gammel
svinn og bruk ~~skulle~~^{var} det brygga godt
il til svar slåtteninne, det gjorde dei i
alle bygder i gamle dager, og det hadde
disse 2 barane og gjort.

Men han Nils passa tida og kom
seg igang med arbeidet langt før den
andre. Han Hans var so altfor glad
i det store at han varst heft og kom
seg inni til før han Nils var nesten
ferdig med sine teigar. Da kom han
Hans med hjem. Men da fekk han
sjå at grannen hadde overtatt sin god
grand inn på hans teig slik at det
var si runding i den høytelina som

5
skulle vera bier. Då harmast han
Hans. Om han var litt for glad i ølet,
og ikkje kom seg igang akkurat på same
dagen og timen som dei andre grannane,
so skulle han vel ikkje lida nokon
inndergang for det? Hansen var ikkje
å flå omd navaren han fann på
noko inderleg lurt. Han slog tungen
sin, men sette att ei remis med
gras langsmed den rundingen som
Nils hadde laga. (Sjå teikninga)

Dette låg tett til bygdevegen so alle
som gjekk der såg det og inderast over
denne grasstrimmelen som stod att
oniot i tungen hile sommaren.

Men snart onyona alle vor det hadde
seg, og dei log og godta seg over dette
lure påfunnet. Han Nils var kjend
for det at han ikkje alltid gjorde greit
skilnad på sitt eige og andre sitt.

Dette vart ei harmelig straff for han.

Tilstutt laut han sjølv slå det og
på det vekk or folkemunge.

Spørsmål 2 og 3. Nei, dette er ikkje
kjent i vår bygde det og viit om.

Men å rir folk på senga lang-
fredaga morgon det kjemmer vi til.
"Langfredagaonygja" kallar vi det. Aldrig
i jula. Men å gjera akøy og puttes
for slive som var ute på frieri, det
kjemmer vi til, og om dette er det soyo
or mange slag. T. d. han som rodde
over fjorden til vidersten på andre siden.
Han drog båten opp i stoa og rusla opp

6.

~~var~~ i garden. Men om natta
tok fantane båten, drog han langt
fram i bygda og sette han fri seg nes
i ein snødränge, når gütten leid mot
morgonen, skulle heimatt, fann han ingen
båt. So laut han få ^{gjere} å leita opp båten,
og få han til sjöss att. Det var liit
men det laut talast. Det var berre si
prette, og so å seia si lovlig skinn, sjölv
om det var si fantferd.

Teller si omno soye, om han
stannaren som morgonen tidleg
kom utatt frå Njerasten og fann
skone sine utfor döra fülle av vovv
som lækta so mistenkelig. Fantane
hadde "pissa" dei fülle om natta.

Slikt og mangt anna kunne dei
finna på, men det var oftast berre
mot slike som var ute på friarferd.
Ein laurdagskveld omno" som innje
hadde vovv med visse høgheder:
eret å gjera.

B. Spørsmål 4. At noven gjere ut
og bort i andre tinn 1ste juledag var so
utenkelig i min barndom, at eg mit alvor
det kunde. Då måtte det ialfall vera snø
som driv dei. Det lung att i enda. Fulle
so strengt var det innje 1ste dag påske og pins.

Han innje higen vovv utvann på slike.
Spørsmål 5. Innje vovv verskilt. Men dei
som innje ferra ferdig til jül det dei hadde
i arbeid, over, hending, eller anne, dei
laut på "kandäsen". Det var eit gammalt
ordtak som dei sa i alle bygder her.

Spørsmål 6. Nei, eg kan innje higen det.

Uversteigen.

7.

Skündom finst det none i grunnlaget
som dei kallar uverteigen. Og høgare kan
far sa so litt når det leid ut i slatten.
"E' trur ingje mi vil slå meir no
på ei stund, e' ser han Sevrin (grammen)
er komen hurt på uverteigen sin,
o då veit omi kor meret verte ei 2
3 vike." Og trur ingje grammen minste
det sjölv at dette var ein uverteig.
Ligg der ingje ei kjefting eller nedvurdering
av grammen i ~~dette~~ denne ovtrea?

"Stombre"

Dei krødsortane i 80-90åra som vi
kalla med eit felle namn for "Stombre" var
ingje skapa som ^{långe}krød men som runde kaller.
Og dei vart aldrig skorne i skiver i selskap eller
juledrinking, men tuert av i 4 eller 5 store skjevisje.
Gjestane laut sjolve skje det i skiver.

7861

Övre ende opp mot fjellet.

Hans sin teig.

Gras kumba som han sette opp.
Hils stog for langt inn.

Hils sin teig.

Under ende mot bygdeveggen.